

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра загальноправових дисциплін

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА
СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ»**

студента 2 курсу, 7 м групи
спеціальності 081 «Право»
спеціалізації «Правове забезпечення
безпеки підприємницької діяльності»

Сидорова Андрія
Ігоровича

Науковий керівник
кандидат юридичних наук,
професор

Крегул Юрій
Іванович

Гарант освітньої програми
кандидат юридичних наук,
професор

Крегул Юрій
Іванович

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	7
1.1. Поняття та види нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування у сфері регулювання підприємницької діяльності.....	7
1.2. Становлення вітчизняної системи місцевого правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва.....	14
1.3. Сучасний стан правового забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва органами місцевого самоврядування.....	21
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ...	29
2.1. Удосконалення теоретико-правових засад забезпечення регіонального сприяння діяльності малих та середніх суб'єктів підприємництва.....	29
2.2. Перспективи організаційно-правового забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва.....	34
2.3. Забезпечення партнерських відносин суб'єктів підприємництва та представницьких органів територіальних громад (на прикладі Київської області).....	41
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сьогодні Україна заходиться у процесі реформування вітчизняної економіки до стандартів, норм та правил Європейського Союзу (надалі – ЄС). Інтеграція України до ЄС відкриває нові можливості перед вітчизняними суб'єктами малого та середнього підприємництва. Водночас, означена інтеграція несе певні загрози та вимагає бути відповідальним, конкурентоспроможним, витривалим до кризових, економічних ситуацій.

Кожна об'єднана територіальна громада зацікавлена у сталому та ефективному розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва як активних учасників бюджетного процесу. Крім того, саме це коло суб'єктів є найбільш мобільним до економічних змін, зорієнтованим на потреби конкретного споживача, забезпечує самозайнятність населення та створення нових робочих місць у селах, селищах та містах.

Формування та нормативно-правове закріплення регіональної політики підтримки розвитку малого та середнього підприємництва є одним із пріоритетних напрямів діяльності місцевих органів влади. Потенціал позитивного впливу малого та середнього підприємництва на соціально-економічні процеси регіонального розвитку не може використовуватися в повному обсязі до того часу, поки не будуть усунені негативні фактори, а також обґрунтовані шляхи та механізми поступального розвитку діяльності малих та середніх підприємств як важливого сектора національної економіки.

Теоретичною основою випускної кваліфікаційної роботи (надалі – ВКР) стали наукові положення, які сформульовані у працях таких відомих вітчизняних дослідників таких як С.С. Вабищевич, З.І. Варналій, Ю.В. Деля, С.О. Жирко, М.І. Зубок, О.П. Кириленко, Т.О. Коломоєць, Т.М. Кравцова, Ю.І. Крегул, О.В. Кужель, К.М. Ляпіна, В.К. Мамутов, В.Ф. Погорілко, О.І. Сушинський, О.Ф. Фрицький, О.Х. Юлдашев, І.М. Ямкова та інші.

Незважаючи на проведені дослідження залишаються невирішеними ряд питань стосовно упровадження нових підходів до здійснення регіонального правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва. Невирішеність даного питання спонукало автора до вибору теми ВКР, а існуюча конкретна проблематика нормативно-правового регулювання зазначених відносин сприяла визначенню мети та завдань дослідження.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України, підзаконних нормативно-правових актів, досягнень правової науки, аналізу статистичних матеріалів практики здійснити характеристику стану регіонального (місцевого) регулювання процесів у сфері малого та середнього підприємництва, обґрунтувати потреби та запропонувати способи удосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні завдання:

- охарактеризувати нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування у сфері регулювання відносин підприємницької діяльності;
- проаналізувати процес становлення вітчизняної системи місцевого правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва;
- визначити особливості сучасного стану правового забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва органами місцевого самоврядування;
- запропонувати способи та методи удосконалення теоретико-правових засад забезпечення регіонального сприяння діяльності малих та середніх суб'єктів підприємництва;
- сформулювати перспективи організаційно-правового забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва;

- розробити пропозиції щодо нормативно-правового забезпечення партнерських відносин суб'єктів підприємництва та представницьких органів територіальних громад (на прикладі Київської області).

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час забезпечення органами місцевого самоврядування діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні.

Предметом дослідження є правове забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва органами місцевого самоврядування.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних дослідницьких методів і прийомів наукового пізнання. Узагальнення явищ і процесів при здійсненні місцевого регулювання підприємництва базується на системному аналізі правових дефініцій та категорій. Застосування історичного методу дослідження дозволило дослідити розвиток регулювання підприємницької діяльності, тенденції та еволюцію поглядів законодавців щодо правового забезпечення малих та середніх суб'єктів підприємницької діяльності. У роботі застосовано методи класифікації, аналізу та синтезу для формування пропозицій по удосконаленню правового забезпечення органами місцевого самоврядування діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Емпіричну основу дослідження склали норми Конституції України, законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва», Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 504-р, Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 292-р, розпорядження голови Київської облдержадміністрації від 27 червня 2018 року № 375 «Про ініціювання розробки проекту Програми розвитку малого і середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки» тощо.

Новизна результатів та їх практичне значення полягає в тому, що випускна кваліфікаційна робота є самостійною, завершеною науковою працею, щодо дослідженням теоретичних та прикладних проблем правового забезпечення розвитку вітчизняного малого та середнього підприємництва, у якій запропоновано прийняття змін та доповнень окремих законодавчих актів та регіональних програм розвитку підприємництва.

Практичне значення даної роботи визначається її актуальністю, загальнотеоретичними і практичними висновками, які можуть бути використані у правозастосовній діяльності зокрема, у регуляторній діяльності Київської обласної ради. Використання одержаних результатів дозволить удосконалити правові режими підтримки підприємницької ініціативи малих та середніх суб'єктів, а також покращити їх партнерські взаємовідносини з органами місцевого самоврядування.

Апробація результатів роботи частково здійснена у науковій статті на тему «Роль органів місцевого самоврядування у розвитку малого підприємництва в Україні», яка опублікована у науковому збірнику студентських робіт «Правове регулювання підприємницької діяльності» (м. Київ, КНТЕУ, 2019).

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, що поєднують шість підрозділів, шести пунктів загальних висновків, списку використаних джерел (82 найменування). Повний обсяг роботи становить 59 сторінок, з них обсяг основного тексту – 50 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

1.1. **Поняття та види нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування у сфері регулювання підприємницької діяльності.**

Сучасну систему нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері організації та здійснення підприємницької діяльності не можна уявити без актів органів місцевого самоврядування. Їх питома вага зростає у зв'язку з підвищенням ролі місцевого самоврядування в суспільному житті.

Питання визначення природи правових актів місцевого самоврядування, зокрема, у світлі розкриття особливостей керівного впливу на малих та середніх суб'єктів підприємницької діяльності, залишаються актуальними для правової теорії та практики, а також правового забезпечення безпеки підприємницької діяльності, оскільки від їх вирішення залежить розвиток держави як правової й демократичної, важливими складовими якого є поділ і взаємодія публічної влади, її функціонування в межах власної компетенції.

Характеризуючи регулюючу природу актів місцевого самоврядування на організацію та здійснення підприємницької діяльності, слід зазначити, що вказане поняття є родовим, «оскільки включає в себе як правотворчі (нормативні) акти місцевого самоврядування, так і правозастосовні (ненормативні) акти» [13, с. 34].

Звертаючи увагу на теоретико-правові засади порушеної у даному підрозділі випускної кваліфікаційної роботи проблематики зазначимо, що у теорії права критерієм для поділу актів місцевого самоврядування є ознака нормативності, що припускає розмежування їх залежно від наявності норм

права, під якими, на думку В.А. Дерещ, слід розуміти «узаконені правила поведінки загального характеру, тобто такі, що діють безперервно в часі щодо невизначеного кола осіб і застосовуються до необмеженої кількості випадків» [15, с. 90].

Численною групою правових актів місцевих рад є саме нормативно-правові акти, за допомогою яких встановлюються норми права, обов'язкові для виконання громадянами, що постійно або тимчасово проживають на відповідній території, а також розташованими на ній органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами й організаціями. Нормативноправові акти місцевих рад регулюють відносини у сфері місцевого самоврядування, конкретизують положення законів та інших нормативно-правових актів, дають змогу краще враховувати особливості місцевих умов у процесі реалізації їх приписів.

Як приклад, доцільно визначити окремі акти Київської обласної ради та Київської обласної державної адміністрації за тематикою дослідження: 1) Порядок розроблення, прийняття Київських обласних комплексних та цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання, затверджений рішенням Київської обласної ради від 14 грудня 2017 року № 365-19-VII [46]; 2) розпорядження голови Київської облдержадміністрації від 27 червня 2018 року № 375 «Про ініціювання розробки проекту Програми розвитку малого і середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки» [55], які прийняті відповідно до законів України «Про місцеві державні адміністрації» [56], «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» [57], Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 504-р [75], Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 292-р [48].

За сферою дії нормативні акти місцевого самоврядування можна вважати різновидом локальних актів. Їх дія обмежена територією відповідних адміністративно-територіальних одиниць, які є територіальною базою місцевого самоврядування. Такі акти характеризуються ознаками:

1. Встановлюють, змінюють чи скасовують обов'язкові для виконання на певній території правила поведінки. Так, відповідно до ст. 73 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [58] акти ради, сільського, селищного, міського голови, голови районної в місті ради, виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної в місті (у разі її створення) ради, прийняті в межах наданих їм повноважень, є обов'язковими для виконання всіма розташованими на відповідній території органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами й організаціями, посадовими особами, а також громадянами, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території. Місцеві органи виконавчої влади, підприємства, установи й організації, а також громадяни несуть встановлену законом відповідальність перед органами місцевого самоврядування за заподіяну місцевому самоврядуванню шкоду їх діями або бездіяльністю, а також у результаті невиконання рішень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, прийнятих у межах наданих їм повноважень.

2. Приймаються суб'єктами нормотворчості в межах їх компетенції. Аналіз чинного законодавства України дає підстави для розуміння місцевого самоврядування як системної організації з чітким внутрішнім взаємним підпорядкуванням, яка включає територіальну громаду та виконавчі органи сільської, селищної, міської ради, районні й обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, органи самоорганізації населення. Водночас кожне село, селище, місто має свою систему місцевого самоврядування, яка характеризується як єдністю, так і диференціацією й певною субординацією. Вказана організаційна структура безпосередньо впливає на систему актів місцевого самоврядування. Так звані муніципальні правові акти приймаються з питань місцевого значення

населенням (територіальною громадою) безпосередньо та (або) органами й посадовими особами місцевого самоврядування.

3. Розробляються і приймаються з дотриманням особливої нормотворчої процедури, яка охоплює розробку, розгляд, обговорення проектів нормативних актів, їх прийняття й офіційне оприлюднення.

4. Ухвалюються у формі, визначеній Конституцією і законами для кожного виду нормативно-правового акта. Так, Закон України «Про місцеве самоврядування» передбачає такі форми актів місцевого самоврядування: 1) статут територіальної громади (ст. 19); 2) регламент ради (п. 1 ч. 1 ст. 26); 3) положення про порядок використання символіки територіальної громади (п. 49 ч. 1 ст. 26), 4) розпорядження сільського, селищного, міського голови (п. 20 ч. 4 ст. 42); 5) рішення ради (ст. 59) тощо [58].

5. Представляють собою офіційний письмовий документ, який повинен відповідати низці вимог, серед яких такі: 1) наявність структури й певних реквізитів; 2) опрацювання з урахуванням правил нормотворчої техніки, яка передбачає використання юридичної термінології, прийомів і способів викладення норм права у статтях нормативних актів, юридичних конструкцій, юридичних фікцій, приміток тощо. На акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування не поширюється вимога щодо обов'язкової державної реєстрації та обліку.

6. На відміну від актів органів державної влади, для опублікування яких встановлено чіткий вичерпний перелік офіційних друкованих видань, рішення органів місцевого самоврядування публікуються у друкованих засобах масової інформації відповідних органів місцевого самоврядування (ст. 22) Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [67]. Додаткові вимоги можуть висуватися Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 року № 1160-IV (ст. 79) [61].

На підставі викладеного вище можна дати таке визначення нормативно-правового акта місцевого самоврядування у сфері правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва – це офіційний письмовий документ, що є зовнішньою юридичною формою закріплення норм права, прийнятий безпосередньо територіальною громадою або органами та (або) посадовими особами місцевого самоврядування з питань місцевого значення або з питань здійснення окремих державних повноважень, переданих органам місцевого самоврядування законами держави у сфері правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, обов'язковий для виконання на території муніципального утворення й забезпечений заходами державного примусу.

Нормативно-правові акти місцевого самоврядування у сфері правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва можна класифікувати за різними критеріями:

- 1) за суб'єктами нормотворчості – нормативні акти, прийняті територіальною громадою, відповідною радою, виконавчим органом місцевої ради тощо;
- 2) за формою – статути, регламенти, рішення, розпорядження тощо;
- 3) за часом дії – на постійні (мають необмежену в часі дію) і тимчасові (діють певний період часу) акти;
- 4) за сферою дії – на акти, які поширюються на всю територію повноважень відповідного органу місцевого самоврядування (на всю область, все місто, селище тощо), та акти територіально обмеженої дії (поширюються лише на конкретно визначений населений пункт або його частину);
- 5) за колом осіб – на акти загальної дії, які поширюються на всіх суб'єктів права, акти спеціальної дії, що розраховані на певне коло осіб, які мають спеціальний статус, та акти виняткової дії, що встановлюють винятки із загальних правил для обмеженого кола осіб.

Нормативно-правові акти мають право приймати як представницькі, так і виконавчі органи місцевого самоврядування. Найбільш важливі

нормативні акти є прерогативою представницьких органів місцевого самоврядування. Це постає з їхньої природи як представницьких установ, які за своїм соціальним призначенням, способом формування, складом та організаційно-правовими формами роботи найбільшою мірою відповідають організації демократичного нормотворчого процесу і здатні найбільш повно виразити в цьому процесі інтереси населення відповідної території.

Як вбачається, однією з найбільш значущих класифікацій актів органів і посадових осіб місцевого самоврядування є класифікація на акти здійснення власних повноважень та акти, що спрямовані на реалізацію делегованих повноважень, тобто повноважень органів виконавчої влади, наданих органам місцевого самоврядування законом. Органи й посадові особи місцевого самоврядування з питань здійснення ними делегованих повноважень органів виконавчої влади є підконтрольними відповідним органам виконавчої влади (ч. 2 ст. 76) Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [58].

Результати проведених авторських досліджень показують, що науково-дослідницький інтерес представляє також класифікація актів місцевого самоврядування за предметом відання. З цього приводу слушно зазначає І.Л. Бородін про те, що кожен орган повинен мати своє поле діяльності, впливати на певні види суспільних відносин. Тому правове регулювання компетенції органу місцевого самоврядування передбачає насамперед позначення кола його діяльності [3, с. 66]. В.М. Бевзенко зазначає, що під предметами відання слід розуміти сфери суспільного життя (організація підприємницької діяльності), в яких діє даний орган місцевого самоврядування, тобто в яких він юридично компетентний. Сфери суспільного життя – явище не юридичне [2, с. 108]. Т.О. Коломєць вважає, що будучи виділеними й закріпленими в законодавстві як предмет діяльності певного органу, дані області (сфери) суспільних відносин стають юридичною категорією [22, с. 87].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» виділяє сфери реалізації повноважень органами й посадовими особами місцевого самоврядування, за якими також можуть бути класифіковані акти місцевого

самоврядування. У першу чергу на законодавчому рівні визначені акти у сфері правового забезпечення підприємницької діяльності малих та середніх суб'єктів: 1) акти у сфері соціально-економічного розвитку, планування та обліку; 2) акти в галузі бюджету, фінансів і цін; 3) акти в галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку; 4) акти в галузі будівництва; 5) акти в галузі зовнішньоекономічної діяльності тощо [58].

Певною специфікою в порядку прийняття та виконання наділені акти, що відносяться до регулятивних. Регуляторними вважаються такі акти, які «прийняті уповноваженим регуляторним органом, зокрема органом місцевого самоврядування, нормативно-правові акти чи інші офіційні письмові документи, або їх окремі положення, які спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання» [25, с. 33].

Як підсумок даного підрозділу випускної кваліфікаційної роботи, слід зазначити, що в кожному муніципальному утворенні складається своя система локальних актів, що забезпечують регулювання відносин у сфері діяльності малих та середніх суб'єктів підприємництва. Адже, місцеве самоврядування діє на правовій основі, яку складають не лише закони і підзаконні акти вищих органів державної влади, але й власні правові акти органів місцевого самоврядування. Такі акти і покликані регулювати особливості організації та розвитку діяльності різних типів підприємницьких суб'єктів. Загальні принципи організації місцевого самоврядування, що містяться в загальнодержавному законодавстві, є базою для об'єднання всіх муніципальних утворень держави. А власна нормотворча діяльність об'єктивно обумовлює своєрідність системи актів правового забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва конкретного муніципального утворення.

1.2. Становлення вітчизняної системи місцевого правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва

На шляху до європейської інтеграції України на нинішній час залишається певна кількість проблем, що гальмують розвиток країни в заданому напрямі. Одним із таких моментів вважається неналежний розвиток правового регулювання органами місцевого самоврядування сфери малого та середнього підприємництва. На нашу думку, такий стан справ не сприяє інтеграції Української держави в європейське співтовариство, а навпаки – встановлює перепони для вдалого поступу та прогресивного розвитку.

Досліджуючи у випускній кваліфікаційній роботі проблематику сучасного стану правового забезпечення розвитку малого та середнього підприємництва в Україні органами місцевого самоврядування, зазначимо, що у будь-якому типі суспільства на будь-якій стадії його розвитку наявні елементи підприємницької діяльності, тобто підприємництво є історичною категорією. Виходячи з цього та враховуючи вимоги до об'єкту такого типу наукових робіт здійсним аналіз Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, яка затверджена Законом України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні від 21 грудня 2000 року N 2157-III [50].

Як свідчить проведений авторський аналіз масиву нормативно-правових актів [53; 54; 58; 60; 61], дана програма стала основоположним нормативно-правовим джерелом, яка на належному рівні визначила необхідність участі органів місцевого самоуправління у розвитку малого та середнього підприємництва.

Адже, В.В. Гальченко зазначає, що на початковому етапі побудови незалежності України на законодавчому рівні було встановлено, що рівень розвитку малого підприємництва має сприяти створенню позитивного іміджу України, забезпеченню ефективної ринкової економіки з метою її інтеграції в європейську та світову економічні системи [10, с. 44].

У продовження аналізу історичних етапів розвитку нормативно-правового закріплення підприємництва С. Єрмакович зазначив, що створення сприятливого підприємницького клімату в Україні повинно стати запорукою консолідації зусиль щодо удосконалення рівня відносин і співпраці з донорськими організаціями та участі у міжнародних проектах [17, с. 27].

Здійснюючи аналіз нормативно-правових актів, статистичних та інших матеріалів у мережі Інтернет та наявних у Київській обласній раді, нами встановлено, що у перші роки розвитку вітчизняної системи законодавства щодо підприємницької діяльності основними чинниками, які заважають розвитку малого та середнього підприємництва стала відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної та регіональної (місцевої) політики у даній сфері поряд з: 1) збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики тощо); 2) відсутністю реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки; 3) надмірним податковим тиском; 4) невпевненістю підприємців щодо стабільності умов ведення їх діяльності; 5) надмірним втручанням влади в діяльність суб'єктів господарювання тощо.

В.І Коростей зазначав, що темпи зростання малого та середнього підприємництва в Україні свідчили про його достатній внутрішній потенціал, а результати аналізу його розвитку в умовах ринкових реформ світили про необхідність формування та проведення державної та регіональної політики щодо підтримки малого підприємництва, що відповідає стратегічним векторам розвитку економіки [24, с. 55].

Отже, на початку XXI століття метою Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні стало створення належних умов для реалізації Конституційного права на підприємницьку діяльність, а також підвищення добробуту громадян України шляхом залучення широких верств населення до такої діяльності та визначено основні завданнями: 1) створення державної системи забезпечення та підтримки малого підприємництва на рівні держави та у регіонах; 2) формування регіональної інфраструктури

розвитку та підтримки малого підприємництва та сприяння створенню нових робочих місць; 3) підтримка ділової та інвестиційної активності, розвиток конкуренції на ринку товарів та послуг; 4) активізація фінансово-кредитних та інвестиційних механізмів, підтримки малого підприємництва тощо [50].

Слід зазначити, що основними напрямками державної політики у сфері розвитку підприємницької діяльності стало – впровадження регіональної політики сприяння розвитку підприємництва шляхом спрямування дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на створення та підтримку сприятливого середовища для розвитку підприємництва як основного чинника структури регіональної економіки.

Основними умовами цього процесу було визначено: 1) впровадження дієвих механізмів взаємодії органів влади з громадськими організаціями підприємців на основі соціального партнерства; 2) розробка та реалізація регіональних та місцевих програм розвитку підприємництва тощо [50].

Державою було визначено напрями взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з підприємцями шляхом сприяння формуванню громадських колегій і координаційних рад з питань розвитку малого підприємництва та залучення до участі у формуванні і реалізації державної політики регіональних та галузевих об'єднань підприємців. У зазначеній вище програмі пропонувалося регіональні програми спрямувати на комплексне вирішення питань розвитку та підтримки малого та середнього підприємництва в межах повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а саме шляхом: 1) вдосконалення нормативно-правової бази, фінансово-кредитного забезпечення, зменшення податкового тиску; 2) впровадження системи фінансово-кредитної та ресурсної підтримки суб'єктів малого підприємництва, у тому числі створення регіональних гарантійно-кредитних установ, фондів сприяння розвитку малого підприємництва; 3) сприяння розвитку регіональної інфраструктури підтримки малого підприємництва; 4)

фінансового забезпечення заходів щодо реалізації регіональних програм розвитку підприємництва.

Отже, держава через сформовану систему нормативно-правових актів, надаючи організаційно-управлінські повноваження органам місцевого самоврядування, гарантувала малим та середнім суб'єктам підприємництва, однакові права і створила однакові можливості для організації та здійснення підприємницької діяльності. З цього приводу слід зазначити, що з метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва держава, через ухвалення актів нормативно-правового регулювання, здійснює такі заходи: 1) надає земельні ділянки, передає підприємцю державне майно, необхідні для здійснення підприємницької діяльності; 2) сприяє організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування підприємств; 3) здійснює первісне облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої та соціальної інфраструктури з продажем або передаванням їх у кредит підприємцям; 4) стимулює за допомогою економічних важелів (субсидій, податкових пільг) модернізацію технології, інноваційну діяльність, освоєння нових видів продукції та послуг, 5) надає підприємцям цільові кредити тощо [34, с. 77].

В загальному можна зазначити, що в Україні створені конституційні основи правопорядку у сфері підприємницької діяльності та розвитку малого і середнього підприємництва, яке «як суспільно-економічна категорія являє собою урегульований нормами права особливий тип людської діяльності» [35, с. 85], що розієнтований на успішне та ефективне «організацію і здійснення виробничої, переробної, посередницької комерційної діяльності з метою отримання прибутку» [14], передбачає новаторство як основний засіб діяльності та ґрунтується на принципах і вимогах, що найбільш повно реалізуються при товарно-грошових відносинах.

Однак, здійснений аналіз правового забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, дає підстави автору випускної кваліфікаційної роботи визначити сучасні чинники, що стримують розвиток

даного підприємництва в Україні та до них віднести: 1) недосконале та негнучке законодавство; 2) високий рівень оподаткування; 3) стрімкий розвиток корупції; 4) відсутність ефективних і недосконалих механізмів кредитування та страхування суб'єктів малого підприємництва; 4) військовий конфлікт у країні, політична та економічна нестабільність, кризова ситуація в економіці, інфляція тощо.

Враховуючи викладені вище аргументи загальнодержавної проблематики, на нашу думку, сфера малого та середнього підприємництва України вимагає на сьогоднішній день позитивного впливу з боку органів місцевого самоврядування в напрямі ефективного місцевого регулювання, тобто реалізації основних приписів Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 р. [63]. Зокрема, парадигма державної підтримки малого підприємництва (за ст. 4 цього Закону) полягає у: створенні умов для покращання рівня економіки; розширення ринку зайнятості; сприяння становленню малого підприємництва для забезпечення позитивних економічних процесів; підтримка вітчизняних виробників; забезпечення зайнятості населення. Основними напрямками державної підтримки малого підприємництва (ст. 5) є: 1) формування інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва, організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва; 2) встановлення системи пільг для суб'єктів малого підприємництва; 3) запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності; 4) фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва; 5) залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науковотехнічних і соціально-економічних програм, здійснення поставки продукції (робіт, послуг) для державних і регіональних потреб [63].

Організаційно-правові засади становлення та функціонування малого та середнього підприємництва передбачають існування системи елементів організаційного та правового впливу органів місцевого самоврядування на

процес здійснення підприємницької діяльності зазначеними вище суб'єктами, котра полягає в тісній взаємодії місцевої влади, громадських організацій, з приводу вдосконалення українського законодавства та приведення його у відповідність до європейських стандартів.

Слід зазначити, що в реаліях сьогодення українське законодавство, на основі якого здійснюється процес функціонування малого та середнього підприємництва, потребує значних зусиль у напрямі його уніфікації та адаптації до європейської нормативно-правової бази. Тому вдосконалення організаційно-правових засад становлення та функціонування малого та середнього бізнесу повинне передбачати в першу чергу реалізацію таких дій, що мають ґрунтуватися на основних досягненнях з цього напрямку в країнах Європейського Союзу, для яких розвиток підприємництва в сфері малого та середнього бізнесу є пріоритетним.

Поряд із покращенням законодавчої основи розвиток підприємництва потребує вдосконалення організаційних механізмів, серед яких неабияке значення мають ті, що забезпечують прямий вплив на економічне життя як місцевих громад так і суб'єктів малого та середнього підприємництва. У першу чергу, варто згадати про шляхи забезпечення достатнього фінансування підприємницьких структур місцевими бюджетами. Зокрема, подальший розвиток малого і середнього підприємництва та ефективне виконання його функцій потребує суттєвих змін у забезпеченні доступу до місцевих фінансових ресурсів, зокрема кредитних, з огляду на значну нестачу його власних коштів.

У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку ефективних напрямів регіональної політики до розв'язання проблеми фінансово-кредитної підтримки малого та середнього підприємництва на регіональному рівні та покращенню фінансового становища підприємств загалом. Безумовно, тут не йдеться про прямі вкладення коштів місцевих бюджетів у статутні фонди або надання підприємствам бюджетних дотацій. Але стимулювання суб'єктів ринкової інфраструктури (банки, лізингові компанії, кредитні спілки тощо)

мати справу з малими підприємствами, формування сприятливої податкової політики в державі, сприяння розвитку альтернативних схем фінансування, а також удосконалення законодавства, що регулює сферу надання фінансових послуг та форми співпраці малого та великого бізнесу, є, на наш погляд, пріоритетними напрямками державної політики підтримки малого підприємництва. Якщо підприємцям полегшити доступ до фінансових ресурсів, то режим функціонування їх якісно зміниться, і деякі завдання державної програми підтримки малого підприємництва вирішаться автоматично [41, с. 56].

Як підсумок до даного розділу випускної кваліфікаційної роботи зазначимо, що поряд із розглянутими напрямками державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу потрібно активізувати роботу органів місцевого самоврядування у частині: 1) забезпечення страхування кредитів; 2) надання фінансової підтримки інноваційної діяльності; 3) компенсації витрат на інформаційне обслуговування, отримання патентів, захист авторських прав тощо; 4) розвиток бізнес-центрів з метою зменшення накладних витрат; 5) посилення регіональної співпраці з міжнародними організаціями; 6) збільшення сум коштів місцевих бюджетів на компенсацію відсотків, сплачених малими та середніми підприємствами банкам за кредитами; 7) створення системи стимулів легітимації тіньових місцевих доходів тощо.

Отже, сфера малого та середнього підприємництва в сучасних умовах у нашій державі потребує значних зусиль різнопланової підтримки з боку органів місцевого самоврядування. Адже, світовий досвід показує, що суб'єкти малого та середнього підприємництва є ефективним рушієм прогресу в країні та тією рушійною силою, яка здатна рухати вперед економічну систему держави.

1.3. Сучасний стан правового забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва органами місцевого самоврядування

Доцільність аналізу сучасного стану правового забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва органами місцевого самоврядування полягає у тому, що однією з основних умов інтеграції України до європейської спільноти є розбудова сучасної демократичної, соціальної та правової держави, в якій забезпечення прав і свобод людини вважається основним обов'язком. Важливим серед переліку прав, у межах розширеного підходу до даного дослідження є конституційне право особи на підприємницьку діяльність та посилення ролі органів місцевого самоврядування у вирішенні проблем окремих територій.

Формування в Україні підприємницької спільноти, здатної забезпечити ефективне зростання підприємницької ініціативи, сприятиме соціально-економічному розвитку нашої держави та її окремих територіальних громад. Проте, на сьогодні, сектор малого підприємництва, який «традиційно найбільш поширений у соціальному та бюджетному аспектах територіальних громад у країнах ЄС» [43, с. 44], в Україні не має належного розвитку. Однією з причин такого стану справ є проблема правового регулювання створення та діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва у ринковому середовищі та неналежного йому сприяння з боку органів місцевого самоврядування. Мінімізація даної проблематики для автора даної випускної кваліфікаційної роботи, як дослідника-правознавця, який працює у системі органів місцевого самоврядування (Київська обласна рада), являє собою особливу наукову зацікавленість у частині формування пропозицій щодо вирішення окремих питань даного комплексу проблематики.

Дослідження сучасного стану правового регулювання підприємницької діяльності органами місцевого самоврядування у даній роботі здійснено шляхом аналізу публікацій вітчизняних [1; 4; 7; 8; 11; 28; 33] та зарубіжних

[6; 7] правознавців, норм та приписів законодавчих актів [60; 61; 64; 66; 68], аналітичного [40;] та статистичного матеріалу Київської обласної ради [30; 31; 46] з метою визначення повноважень та ролі органів місцевого самоврядування у правовому регулюванні діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва у період здійснення адміністративної реформи місцевого самоуправління. Основним завданням даного дослідження є формування пропозицій щодо удосконалення чинних нормативно-правових актів з метою формування системи добросовісної конкуренції у секторі малого та середнього підприємництва, а також вирішення інших проблем суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Отже, необхідність реформування політико-адміністративної системи нашої держави значною мірою пов'язано з необхідністю побудови ефективної системи місцевого самоврядування. Адже, недосконалість територіальної організації влади виступає одним з чинників, що становлять загрозу ефективному державотворенню в Україні. Як слушно зазначає Є.С. Гордієнко, «процес реформування обумовлює необхідність діагностування стану суспільства та прогнозування впливу регуляторних актів, виявлення проблем, тенденцій та пріоритетних напрямів місцевого розвитку підприємницької діяльності» [11].

Характеризуючи регулятивну роль органів місцевого самоврядування у здійсненні підприємницької діяльності малих та середніх суб'єктів, звернемо увагу на позицію Т.О. Коломоєць, яка зазначає, що громада має всі ознаки мікродержави: окреслену територію, органи влади, свій парламент – раду, економічний сектор, представлений підприємницькими структурами всіх форм власності, громадський сектор. Громада, як специфічне суспільне утворення, об'єднує людей не тільки спільним місцем проживання, але й спільною історією, культурою, традиціями, природними та іншими ресурсами, спільними проблемами створення та забезпечення умов для достойного рівня життя кожної особи [21, с. 66].

Повністю підтримуючи та розвиваючи вищевикладену позицію вітчизняного науковця, зазначимо, що саме у громаді забезпечуються соціальні потреби населення шляхом створення робочих місць, реалізуються права та свободи особи, у тому числі на підприємницьку діяльність. Саме тому кожна громада, керована виборними органами місцевого самоуправління, повинна працювати над створенням, підтримкою та просуванням власних суб'єктів малого підприємництва і таким чином позиціонувати себе в суспільно-економічному просторі держави.

Разом з тим, вирішення проблеми удосконалення системи місцевого самоуправління саме сферою підприємницької діяльності підвищує: рівень місцевої демократії, спроможність органів місцевого самоврядування реагувати та вирішувати нагальні проблеми територіальних громад, освітній та фаховий рівень працівників органів місцевого самоврядування та громадян, ступінь вивчення місцевих проблем та можливість прийняття ефективних локальних регуляторних актів.

Вивчення іноземного досвіду організації підприємницької діяльності показує, що в системі держав с ринковою економікою важливе місце належить малому підприємству, тому що його суб'єкти є максимально динамічними, що надає змогу підприємцям, які знаходяться тільки у початку свого шляху або вузькопрофільним суб'єктам швидко розвинути своє підприємство та створювати значну конкуренцію на ринку [6, с. 12].

У даний час економіка України переживає стан трансформації, а тому важлива роль у подальшому розвитку ринкових інститутів та розвинення підприємництва в цілому залежить від швидкості зміни стратегії основних засад державної політики щодо розвитку та підтримки малого підприємства як органами державної законодавчої та виконавчої влади так і органами місцевого самоврядування.

Проведені авторські дослідження дали змогу визначити основні причинами неефективності сучасної державної політики щодо розвитку малого та середнього підприємства: 1) слабе нормативно-правове

забезпечення реалізації державної політики у цій сфері; 2) постійне посилення адміністративного тиску; 3) відсутність ефективних механізмів фінансово-кредитної підтримки; 4) комплексна нестабільність умов здійснення підприємницької діяльності тощо.

У даному дослідженні вважаємо за доцільне також звернути увагу на окремі перспективи діяльності суб'єктів малого підприємництва, а також на законодавчі можливості спрямованості такої діяльності на місцеві потреби. Адже, суб'єкти малого підприємництва та органи місцевого самоврядування найкраще відчують потреби територіальних громад і можуть їх найбільш ефективно задовольнити. Тож, на нашу думку, потрібно їх підтримувати реально шляхом затвердження програм підтримки, адже суб'єкти малого підприємництва в Україні, забезпечують виконання низки важливих економічних і соціальних функцій та виступають суттєвим джерелом формування прибуткової частини міських, сільських та селищних бюджетів. Тому ефективна політика стимулювання розвитку малого підприємництва – важливий напрям соціально-економічного розвитку територіальних громад.

На нашу думку, підлягають трансформації основоположні засади розвитку малого підприємства у нашій державі шляхом удосконалення механізму їх нормативно-правового регулювання, зокрема, 1) Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. №385 [16]; 2) Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні (затверджена Законом України від 21 грудня 2000 р. N 2157-III) [48].

У зазначених засадах повинні знайти подальшу реалізацію наступні заходи державного регулювання.

1. Оптимізовані дозвільні процедури у частині: а) підготовки органами місцевого самоврядування спільно з громадськими об'єднаннями підприємців, що діють на постійній основі, інформації про правові механізми проведення дозвільних процедур; б) здійснення оприлюднення дозвільних процедур та створення умов для оптимізації системи отримання дозволів і

погоджень; в) покращення адміністративно-сервісного обслуговування суб'єктів підприємництва, а також фізичних осіб, що вирішили отримати статус суб'єкта підприємницької діяльності.

2. Проведено аналіз та оптимізацію місцевих регуляторних актів. Адміністративно-правові засади такої регуляторної діяльності повинні базуватися спільній діяльності виконавчих органів міських, сільських, селищних рад спільно з об'єднаннями підприємців, які мають створити постійно діючу робочу групу з аналізу місцевої регуляторної політики та постійно визначати заходи щодо оптимізації місцевих регуляторних актів і забезпечувати їх реалізацію. Це створить додаткові умови та стимули щодо упорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності.

3. Урегульовано діяльність великих підприємств, що поглинають шляхом приєднання та позбавляють можливості здійснювати підприємницьку діяльність суб'єктів малого підприємства, не даючи їм змоги розвиватися та встигнути зайняти свою позицію на ринку для задоволення потреб членів місцевих територіальних громад. Адже, будь-які прояви монополізму в у сфері підприємницької діяльності вкрай негативно впливають на усі економічні сектори країни, на противагу здоровій конкуренції, яка сприяє удосконаленню діяльності усіх суб'єктів підприємництва.

4. Сформувано на законодавчому рівні належні джерела фінансового забезпечення суб'єктів малого підприємництва як засобів державної та місцевої підтримки. На нашу думку, у кожного суб'єкта підприємництва, особливо у малого, повинна бути стабільна фінансова база. В умовах України, досягти цього досить складно, оскільки на становлення такого стану суспільно-економічних відносин впливають декілька факторів, такі як низька державна інвестиційна активність та відсутність іноземних інвестицій у розвиток підприємництва в Україні тощо.

Оскільки правові та економічні основи державної політики у секторі розвитку та підтримки малого підприємництва визначає Закон України «Про

розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва» [57].

У статті 10 (Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері розвитку малого і середнього підприємництва) вищезазначеного нормативно-правового акта визначено повноваження таких органів щодо створення умов для розвитку малого і середнього підприємництва, зокрема: 1) визначення пріоритетів та видів державної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва з урахуванням загальнодержавних пріоритетів; 2) участь у розробленні проектів регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва, їх затвердження та забезпечення виконання з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, національних і місцевих соціально-економічних, екологічних, культурних та інших особливостей, здійснення моніторингу виконання таких програм; 3) сприяння формуванню інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва; 4) сприяння діяльності громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва; 5) утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів у сфері розвитку малого і середнього підприємництва [57].

На нашу думку, цей нормативно-правовий акт не в повній мірі може сприяти поліпшенню ситуації у сфері правового забезпечення суб'єктів малого підприємництва, тому що у ньому закладена тільки політика намірів щодо цього та відсутній перелік реальних дій, шляхів розвитку та стабілізації підприємництва в Україні. Беручи до уваги фінансово-економічну ситуацію у нашій країні, є висока потреба у впровадженні нових правових регуляторів і застосування європейських методів та правил державної допомоги. У процесі реформування системи вітчизняного законодавства елементи правового регулювання кожної галузі економіки повинні періодично зазнавати змін. Закони, як основоположні нормативні акти у вітчизняній правовій системі, є відносно стабільними та приймаються на тривалий час. Можливість швидко реагувати на зміни у суспільно-економічному житті та ефективно забезпечувати правове регулювання конкретних проблемних питань різних

сфер, держава здійснює за допомогою інших правових інструментів, якими зокрема, є постанови Кабінету Міністрів України.

Виходячи з зазначеного вище, вважаємо за необхідне висловити пропозицію щодо загально теоретичних та методологічних засад удосконалення Програми розвитку малого і середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки [30] (Конкретні практичні пропозиції надані у підрозділі 2.3, розділу 2 ВКР).

Отже, дана Програма повинна стати локальним нормативно-правовим регулятором та складовою частиною програм соціально-економічного розвитку територіальної громади Київської області, одним із важливих інструментів реалізації державної політики розвитку малого підприємництва та державної регуляторної політики, політики зайнятості населення та інвестиційної стратегії. Пріоритетним завданням Програми має бути спрямування дій обласних та місцевих органів державної виконавчої влади, суб'єктів малого підприємництва, на створення і підтримання сприятливого середовища для розвитку підприємництва, формування і впровадження ефективної державно-громадської системи його підтримки і захисту.

Програма також повинна розроблятися на основі комплексного аналізу демографічної ситуації, стану використання природного, виробничого, науково-технічного та трудового потенціалу регіону, оцінки рівня розвитку підприємництва, шляхом проведення моніторингу та оцінки статистичних даних. Програма повинна мати узгоджений за ресурсами, виконавцями і термінами реалізації комплекс заходів, спрямованих на створення правових, фінансових, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших умов розвитку малого підприємництва в кожній територіальній громаді.

Програма має включати наступні елементи: 1) удосконалення нормативно-правової бази малого підприємництва; 2) поглиблення рівня впливу місцевої регуляторної політики; 3) здійснення нормативного регулювання, адекватного рівню ринкових відносин та впровадження ефективної системи правового захисту підприємців; 4) спрощення механізмів

та процедур отримання дозволів; 5) посилення фінансово-кредитної, підтримки на місцевому рівні; 6) удосконалення бюджетної та податкової політики через застосування системи пільг та преференцій; 7) впровадження нових форм і підходів надання інформаційної підтримки суб'єктам підприємницької діяльності; 8) сприяння зовнішньоекономічній діяльності; 9) підвищення кваліфікації кадрів малого підприємництва та навчання незайнятого населення регіону основам підприємництва.

Крім перелічених структурних елементів, які підлягають удосконаленню, Програма має містити перелік виконавців з числа представників місцевої територіальної громади, а також порядок контролю за виконанням відповідних завдань. Результати ж введення цієї програми мають відчуватися у реальному житті, у частині підвищення добробуту населення та фінансово-економічних показників Київського регіону.

Отже, підсумовуючи проведені дослідження у межах випускної кваліфікаційної роботи, можна чітко сказати, що загальний стан правового регулювання організації та здійснення підприємницької діяльності в Україні, а зокрема, саме малого та середнього підприємництва у Київській області є недостатньо задовільним. Проблеми, які були виявлені та описані у цьому дослідженні, потребують подальшого дослідження та формування необхідних пропозицій. У свою чергу, органи місцевого самоврядування повинні напрацьовувати нові підходи для належного та ефективного забезпечення та регулювання підприємницької діяльності, особливо суб'єктів малого підприємництва. Необхідно розробити більш упорядковану та повноцінну законодавчу регуляторну базу (стратегію), а також переглянути методи та принципи організації фінансової політики держави, з метою полегшення розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, що, на нашу думку, дозволить збільшити показники фінансово-економічного розвитку країни, сприятиме зростанню кількості робочих місць, розвитку прозорих конкурентних відносин.

РОЗДІЛ 2.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1. Удосконалення теоретико-правових засад забезпечення регіонального сприяння діяльності малих та середніх суб'єктів підприємництва

Проголосивши себе суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою [27], у 1991 році Україна обрала курс на побудову нової ринкової економіки, одним з головних напрямів якої стало правове забезпечення умов для розвитку національного підприємництва. Проте на шляху поступу до розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва наша держава накопичила певну кількість проблем правового забезпечення. Виходячи з цього, на нашу думку, завданням правової науки є виявлення проблем щодо забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, що призвели до складної ситуації у даному секторі економіки та визначення напрямів теоретико-правового удосконалення реалізації підприємницької ініціативи в Україні.

Отже, проведені дослідження у межах даної випускної кваліфікаційної роботи показують, що здійснюючи правове регулювання ринкового середовища на усій своїй території, держава не може належним чином забезпечити рівномірне регулювання діяльності усіх суб'єктів малого та середнього підприємництва, врахувати різні особливості територій.

Досліджуючи дану проблематику Н.П. Коротенко зазначає, що на формування і функціонування ринкового середовища для суб'єктів малого та середнього підприємництва на рівні регіонів мають впливати щонайменше чотири групи заходів: 1) стимулювання їх пропозиції (програми щодо професійної підготовки людей, які б могли зайнятися підприємництвом,

диференційована система надання допомоги тощо); 2) стимулювання попиту на їх продукти та послуги; 3) співвідношення попиту і пропозиції (інформаційна та консультативна діяльність для осіб, які хочуть зайнятися підприємницькою діяльністю, їх професійна орієнтація тощо); 4) допомога регіональному розвитку (фінансова, інформаційно-консультативна, локальні програми розвитку малого підприємництва тощо) [32, с. 99].

Визначені заходи мають стати основою впливу на ринкове середовище за рахунок створення системи регіонального нормативно-правового сприяння розвитку малого та середнього підприємництва. На нашу думку, для забезпечення посилення теоретико-правових місцевого нормативно-правового регулювання підприємницьких відносин, доцільно визначити функції регіонального сприяння розвитку малого та середнього підприємництва: 1) організація системи моніторингу за ринковим середовищем; 2) виділення пріоритетних галузей економіки; 3) формування в регіоні привабливого середовища для інвестицій; 4) створення системи підготовки кадрів; 5) залучення суб'єктів малого підприємництва до розв'язання регіональних проблем; 6) створення недержавних структур підтримки малого та середнього підприємництва; 7) залучення різнопланової міжнародної допомоги тощо.

Крім того, необхідно на законодавчому рівні закріпити необхідність створення регіональних об'єднань суб'єктів малого та середнього підприємництва. Вони повинні створюватися на добровільних засадах, а їх виконавчі дирекції – за рахунок внесків членів об'єднань. Основною метою цих структур мають бути: 1) дотримання вимог державної політики щодо розвитку малого підприємництва з урахуванням інтересів території; 2) узгодження інтересів підприємців з інтересами населення; 3) поєднання розвитку малого підприємництва з вирішенням соціально-економічних проблем територій; 4) сприяння концентрації фінансових ресурсів для розвитку підприємництва; 5) участь у розробці регіональних програм сприяння малому та середньому підприємству.

Надаючи інші пропозиції щодо удосконалення механізму теоретико-правового забезпечення підприємницької діяльності зазначимо, що такий механізм проявляється в чіткому, послідовному й однозначному здійсненні органами державної влади і місцевого самоврядування повноважень щодо упорядкування правовідносин, які виникають у сфері реалізації конституційного права на підприємництво. Правове забезпечення діяльності підприємців має стати правовою стратегією співробітництва органів публічної адміністрації і суб'єктів малого та середнього підприємництва, яка включає правила, способи і методи регулювання відносин, закріплення господарського правопорядку в економіці, виконання національних і регіональних програм соціально-економічного розвитку.

Для досягнення даної мети нами пропонується усунення окремих несприятливих теоретико-правових суспільно-політичних чинників, таких як:

- 1) невизначеність пріоритетності законодавчих актів щодо регулювання підприємницької діяльності;
- 2) ускладненість і об'ємність нормативної бази;
- 3) постійні зміни і доповнення до законів;
- 4) нестабільність і внутрішня суперечливість законодавчих актів і окремих їх норм щодо регулювання підприємницьких відносин;
- 5) диспропорція у співвідношенні законів і підзаконних актів;
- 6) відсутність у багатьох законах механізмів їх реалізації;
- 7) недооцінка питань, пов'язаних з реалізацією прав і свобод людини і громадянина, гарантованих міжнародними конвенціями, що були підписані й ратифіковані Україною.

Відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [61] в Україні створені необхідні нормативно-правові та інституційні умови для проведення регуляторної політики в підприємстві, розроблені певні правові засоби регулювання господарської діяльності. Зазначений закон закріпив принципи такої політики, визначив її основні елементи на етапі прийняття, зміни, скасування регуляторних актів, систему та повноваження регуляторних органів, що в основному відповідає процесу нормотворення в ЄС.

Однак в Україні протягом останніх років чинності законодавства про регуляторну політику перехід від виконання формальних вимог щодо оприлюднення проектів регуляторних актів до кількісної оцінки вигод і витрат так і не відбувся. До того ж, відповідно до норм законодавства розрахунок аналізу вигод і витрат (тобто кількісна оцінка регулюючого впливу) покладено не на незалежний структурний підрозділ, а на розробника проекту регуляторного акта, що також неприпустимо. На практиці відсутні необхідні правові механізми, насамперед це відповідальність регуляторних органів та їх посадових осіб за недотримання встановленого порядку підготовки, прийняття, зміни і скасування регуляторних актів [12, с. 325].

На нашу думку, удосконалення правового забезпечення підприємницької діяльності малих та середніх суб'єктів має здійснюватися за наступними напрямками: 1) формування в суспільстві засобами переконання суспільної думки, що підприємництво – це основа матеріального достатку усіх інших верст населення; 2) забезпечення умов функціонування ринкової економіки за рахунок теоретико-правової бази та суспільної атмосфери, що сприяють успішному розвитку підприємницької діяльності; 3) реформування регуляторних відносин між органами місцевого самоврядування та суб'єктами підприємництва з метою подолання протидії ходу регуляторної й адміністративної реформи та інертності з боку органів публічної адміністрації, які мають повноваження у сфері регуляторної політики.

Теоретико-правова основа забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва потребує вдосконалення таких елементів: 1) норм, які визначають правовий статус таких суб'єктів у ході реалізації ними господарської компетенції; 2) сутності, змісту й ефективності законів; 3) визначення змісту й ефективності юридичної відповідальності; 4) правових основ адміністративної діяльності публічної адміністрації; 5) правих заходів щодо викорінювання корупції в публічній сфері; 6) порядку збалансованості регіонально-територіальних та підприємницьких інтересів; 7) організації заходів для адаптації національного законодавства в підприємницькій сфері

до європейського законодавства; 8) економіко-правового механізму легалізації тіньового капіталу, тіньової діяльності й тіньової економіки тощо.

Досліджуючи ефективність механізму теоретико-правового забезпечення підприємницької діяльності [24, с. 45; 26, с. 39], нами зроблені певні висновки, які, у свою чергу, дають можливість запропонувати наступні конкретні заходи щодо удосконалення у царині досліджуваної проблематики. По-перше, активізувати залучення підприємницької спільноти для конструктивного діалогу з органами публічної адміністрації щодо прийняття владних рішень на місцевому рівні. По-друге, будь-які законодавчі проекти повинні розроблятися на компетентній і кваліфікаційній основі з урахуванням їхньої економічної обґрунтованості, а професіоналізм місцевих державних адміністрацій та місцевих рад повинен визначатися визначається якістю змісту, корисністю та порядком реалізації кожного проекту нормативно-правового акта на інтереси суб'єктів підприємництва.

Як висновок до даного підрозділу випускної кваліфікаційної роботи зазначимо, що держава, спрямовуючи діяльність підприємців на забезпечення високої ефективності в економіці, підтримує їх, захищаючи малі та середні підприємства та їхню власність, контролюючи виконання законів та створюючи інші механізми захисту і державного регулювання зазначених суспільно-економічних відносин. Головною складовою системи регіонального сприяння розвитку малого та середнього підприємництва повинна стати нормативно-правові акти, регуляторна діяльність органів публічної адміністрації, відповідні регіональні програми. Механізм функціонування цієї системи полягає у формуванні за допомогою теоретико-правової науки напрямку наукових розробок за вказаними напрямками з подальшою практичною реалізацією теоретичних знань для створення максимально сприятливого середовища функціонування та розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні.

2.2. Перспективи організаційно-правового забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва

Становлення України як економічно незалежної держави та необхідність перебудови правових засад її економічної системи відповідно до європейських стандартів господарювання, забезпечення її конкурентоспроможності зумовлює науковий інтерес щодо необхідності підвищення ролі держави в процесах розвитку як ринкової економіки загалом, так і підприємництва зокрема. Оскільки, організаційно-правове забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва здійснюють саме органи законодавчої та виконавчої влади із залученням сучасних засобів регулювання, то мають запроваджувати оптимальні підходи до економічного розвитку країни у цілому та окремих її територій (регіонів).

Саме тому слід усувати наявні перешкоди на шляху розвитку малого та середнього підприємництва, а для цього необхідно їх визначити, використовуючи конкретні факти, новітнє законодавство, чинну нормативно-правову базу, регіональні програми розвитку підприємництва. Адже законодавча підтримка державою формування «свого середнього класу, здатного забезпечити ефективне функціонування підприємництва, сприятиме її соціально-економічному розвитку» [29, с. 41].

Як показали власні дослідження у попередніх підрозділах даної випускної кваліфікаційної роботи, на сьогодні сектор малого та середнього підприємництва, який «традиційно найбільш поширений у розвинених європейських країнах» [19, с. 14], в Україні перебуває в нелегкому становищі. У зв'язку з цим одним із найважливіших завдань держави є забезпечення належного рівня його організаційно-правової підтримки. Тобто органи місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад повинні забезпечити таке управління процесом розвитку малого та середнього підприємництва, яке б давало змогу підприємцям повноцінно діяти в ринкових умовах, здійснювати розширене відтворення, забезпечувати

вітчизняного споживача достатнім обсягом товарів і послуг. Крім того, в умовах сучасного дефіциту коштів державного та місцевих бюджетів територіальних громад, важливим напрямом державної адміністративної діяльності є створення умов для повноцінного прибуткового функціонування суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Дослідження перспектив розвитку організаційно-правових механізмів регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва у даній випускній кваліфікаційній роботі викликано постійними змінами умов функціонування малих підприємств та упровадження нових підходів до здійснення державного управління. Зазначені динамічні трансформаційні процеси зумовлюють існування багатьох невирішених питань стосовно вдосконалення організаційно-правового механізму розвитку сфери малого і середнього підприємництва.

Здійснивши у попередніх підрозділах випускної кваліфікаційної роботи аналіз причин гальмівних процесів у сфері малого та середнього підприємництва, у даному підрозділі роботи вважаємо за потрібне здійснити обґрунтування потреби якісного державного регулювання діяльності підприємств та вдосконалення організаційно-правового механізму функціонування суб'єктів у малому та середньому підприємстві. Наразі доцільно визначити, використовуючи наукові надбання В.К. Мамутова [36], О.М. Мельника [37], Р.С. Мельника [38] внутрішні та зовнішні чинники, на основі яких повинна формуватися оновлена база організаційно-правового регулювання їх діяльності та розвитку.

Отже, до внутрішніх чинників організаційно-правового забезпечення розвитку малого та середнього підприємництва слід віднести: 1) вміння управляти засобами суб'єкта підприємництва; 2) знання, досвід, вміння і підприємливість керівництва; 3) компетенції та вміння працівників; 4) характер ринку і знання принципів його роботи; 5) спроможність до частого упровадження нових технологій; 6) величина власного капіталу; 7) якість

пропонованих виробів чи послуг; 8) конкурентоспроможність, еластичність, рентабельність продукції тощо.

Серед зовнішніх чинників нами визначено: 1) юридичні умови, що стосуються започаткування і ведення підприємницької діяльності; 2) темп зростання власної економіки країни; 3) формування попиту і пропозиції на ринку та ринкова конкуренція; 4) доступ до зовнішнього фінансування; 5) регулювання фінансово-податкової системи країни; 6) політика Кабінету Міністрів України щодо перспективного розвитку чи згортання діяльності суб'єктами малого підприємництва; 7) сфера державної фінансової та нефінансової підтримки культура підприємництва тощо.

Визначені та показані нами чинники досить суттєво впливають на розвиток сфера малого та середнього підприємництва України, а тому ця сфера вимагає наразі значних зусиль з боку держави в напрямі ефективного державного регулювання, що координується рядом нормативно-правових актів. Зокрема, Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 р., визначає правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва [65]. У даному законі зазначено мету та основні напрями державної підтримки (детальний аналіз здійснено у першому розділі даної роботи), відповідно до яких повинні здійснюватися основні заходи організаційно-правового характеру, що сприяли б результативному функціонуванню суб'єктів у сфері малого та середнього підприємництва.

На виконання вищезазначеного закону КМ України видав за період 2016-2019 рр. значну кількість розпорядчих актів, які нами проаналізовано. Зокрема, у 2016 році КМ України затверджено план заходів щодо дерегуляції господарської діяльності у відповідності до розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615, виконання якого давало можливість розв'язати нагальні проблеми у сферах надання адміністративних послуг, державного нагляду, інформаційних технологій, аграрній, харчовій,

будівельній, транспортній сферах, а також у сферах митного, валютного та податкового регулювання [47].

Розпорядженням КМ України від 10.05.2018 р. №292, яким затвердив план заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. Слід зазначити, що дана Стратегія спрямована на забезпечення поступового розвитку малого і середнього підприємництва, враховуючи тимчасово обмежені можливості фінансової підтримки та значні виклики, що постали перед країною. КМ України передбачає можливим реалізувати дану Стратегію можливо шляхом:

- 1) скоординованої взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших заінтересованих сторін;
- 2) системного підходу до формування та реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва;
- 3) визначення очікуваних результатів її реалізації;
- 4) виконання плану заходів з реалізації Стратегії;
- 5) ефективної співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх об'єднань;
- 6) максимального залучення всіх можливих ресурсів [48].

За нашим переконанням даний розпорядчий акт КМ України повинен бути доповнений заходами, які будуть спрямовані на досягнення результатів щодо: 1) обсягу виробництва та реалізації промислової та продовольчої продукції малими та середніми підприємствами у тому числі і на зовнішньому ринку; 2) пониження коефіцієнту плинності малих та середніх підприємств, а також забезпечення зростання стабільних показників їх фінансово-економічного росту; 3) зростання кількості новостворених малих та середніх підприємств, у 2019-2020 роках тощо [48].

Також важливим завданням організаційно-правового регулювання відносин в сфері підприємництва є стимулювання суб'єктів ринкової інфраструктури (комерційні банки, лізингові компанії, кредитні спілки тощо) мати справу з малими та середніми підприємствами. Також важливим завданням для держави є сприяння розвитку альтернативних (не бюджетних)

схем фінансування, а також удосконалення законодавства, що регулює сферу надання фінансових послуг форми співпраці суб'єктів малого та великого підприємництва, формування сприятливої податкової політики в державі та податкових взаємовідносин підтримки таких суб'єктів ринкової інфраструктури. На наш погляд, саме це повинно стати пріоритетними напрямами державної політики підтримки малого та середнього підприємництва в Україні.

Продовжуючи формувати пропозиції про напрями організаційно-правового забезпечення малих та середніх суб'єктів підприємництва зазначимо, що сфера функціонування таких підприємств потребує не лише належного фінансового забезпечення, але й оптимальної податкової бази, яка б сприяла розвитку підприємницьких структур та зниженню рівня податкового навантаження. За нашим переконанням важливу роль при цьому повинні відігравати пільги, за допомогою яких підприємницька діяльність буде здійснюватися за прозорими механізмами без намагання уникнути від оподаткування чи мінімізувати результативність власної прибуткової діяльності.

Отже, здійснений у даній випускній кваліфікаційній роботі аналіз організаційно-правових механізмів сприяння розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва виявив неоднозначне ставлення з боку органів місцевого самоврядування в різних регіонах України. Зокрема, на сьогодні, як зазначає у своїх наукових дослідженнях О. Сторожук, місцеві органи влади в окремих регіонах не визнають норми Закону України "Про державну підтримку малого підприємництва" в частині надання фінансово-кредитної допомоги малим підприємствам як обов'язкової до виконання [78].

У зв'язку з цим, існує необхідність прийняття окремого Закону України «Про бюджетно-податкову підтримку малого та середнього підприємництва, який чітко закріпив би правові засади механізмів фінансово-кредитного сприяння діяльності малих підприємств у різних галузях вітчизняної економіки, а також закріпив би норму (квоту, наприклад, 1 % від бюджету

розвитку області, міста, району тощо) фінансово-кредитної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва, проекти яких є економічно ефективними та сприятимуть соціально-економічному розвитку регіону (розвиток депресивних районів, ефективних сільськогосподарських підприємств, створення нових робочих місць, розроблення/упровадження ресурсоощадних технологій тощо).

Поряд із розглянутими напрямками державної фінансової підтримки розвитку малого та середнього бізнесу потрібно згадати ще низку інших організаційно-правових заходів, які, на нашу думку, також заслуговують на законодавче закріплення та подальше впровадження. До них варто віднести:

- 1) забезпечення страхування кредитів малих та середніх підприємств;
- 2) надання фінансової підтримки суб'єктам інноваційної діяльності;
- 3) компенсацію видатків на інформаційне обслуговування;
- 4) розвиток бізнес-центрів з метою зменшення накладних витрат малих та середніх суб'єктів підприємництва;
- 5) посилення співпраці з міжнародними організаціями та фондами, що стимулюють розвиток малого та середнього підприємництва з боку як державних установ, так і державних регуляторних органів;
- 6) збільшення суми коштів, передбачених у державному бюджеті на компенсацію відсотків, сплачених малими та середніми підприємствами банкам за кредитами, отриманими на інвестиційну діяльність;
- 7) посилення фінансової складової економічної безпеки вітчизняних підприємств сектора малого та середнього підприємництва за рахунок доповнення програм підтримки малого та середнього підприємництва розділом та заходами зі зміцнення його фінансової безпеки, а також активізації управлінських функцій регіональних та місцевих органів влади в напрямі формування безпечного підприємницького середовища.

Як підсумок даного підрозділу випускної кваліфікаційної роботи зазначимо, що сфера малого та середнього підприємництва в сучасних умовах потребує значних організаційно-правових зусиль з боку держави.

Зважаючи на євроінтеграційні прагнення України, потрібно відзначити, що прогресивний поступ потрібний у всіх галузях національної економіки та сферах суспільної діяльності, проте пріоритетом повинні бути ті суб'єкти підприємництва, що забезпечують населення робочими місцями, а економіку держави – необхідними ресурсами, технологіями, товарами та послугами. Світовий та європейський досвід показують, що малий та середній прошарок підприємництва є «ефективним рушієм прогресу в країні та тим локомотивом, який здатний рухати вперед цілу економічну систему держави» [79, с. 16].

На нашу думку, у першу чергу, слід забезпечити суспільно-економічний розвиток у напрямі вдосконалення організаційно-правового механізму функціонування малих та середніх суб'єктів підприємництва, який передбачає уніфікацію українського законодавства та адаптацію його до європейських норм і стандартів. Важливу роль також повинні відігравати напрями покращення здійснення підприємницької діяльності суб'єктами малого і середнього бізнесу у сфері здійснення економічної активності.

Досягнення поставлених завдань можливе при умові забезпечення органами державної влади оновлення інноваційних елементів законодавства, а також забезпечення виконання заходів з реалізації «Стратегії сталого розвитку України 2020» [76], «Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року» [77], «Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки» [73] та інших програм, а також фінансування їх виконання за рахунок коштів державного бюджету, що передбачаються на утримання відповідних органів державної влади, міжнародної технічної допомоги, а також інших джерел, не заборонених законодавством. Дотримуючись виділення обсягу фінансування, матеріально, необхідних для розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, сприятиме щорічному поступу нашої держави до європейського соціально-економічного простору.

2.3. Забезпечення партнерських відносин суб'єктів підприємництва та представницьких органів територіальних громад (на прикладі Київської області).

Одним із головних чинників формування середнього класу в Україні є розвиток підприємництва, що виступає гарантом стабільності економіки та підвищення рівня життя громадян. За рахунок відкриття власної справи та самозайнятості знижується рівень безробіття в країні та одночасно збільшується рівень доходів населення, що в свою чергу, призводить до зростання сукупного попиту та збільшення виробництва. Малі та середні суб'єкти підприємництва допомагають державі вирішувати економічні (створення конкурентного середовища, функціонування приватного капіталу, привабливість для іноземних інвестицій) та соціальні проблеми (створення додаткових робочих місць, вирішення проблем бідності).

Усе викладене вище свідчить про актуальність розвитку малого і середнього підприємництва, а тому метою даного підрозділу випускної кваліфікаційної роботи є здійснити аналіз стану розвитку даного виду підприємництва у Київській області та запропонувати шляхи нормативно-правового регулювання зростання рівня партнерських відносин органів місцевого самоврядування та підприємців, шляхом внесення змін та доповнень до Програми розвитку малого та середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки [66].

Отже, аналіз статистичних матеріалів наявних у Київській обласній раді дає підстави встановити наступне. До 2014 року частка суб'єктів малого та середнього підприємництва становила 99,96% від усієї кількості суб'єктів господарювання [31]. Така ситуація, за твердженням М. Баб'яка відповідає встановленим європейським стандартам [1, с. 18]. Однак із 2014 року в абсолютному вираженні відбувся спад (кількісний) усіх видів підприємництва. Кількість малих підприємств коливається від спаду до невеликого зростання, а кількість середніх підприємств із кожним роком

зменшується. Розглянемо кількісні параметри стану справ у даній сфері суспільно економічних відносин на прикладі Київської області.

Станом на 01.01.2018 року в області функціонувало 19339 підприємств, з яких 32 – великих, 904 – середніх, 18403 – малих (у тому числі 15668 мікропідприємств). У порівнянні з аналогічним періодом минулого року слід відмітити зростання кількості малих підприємств на 9% (1543 одиниць) та зменшення кількості середніх підприємств на 4% (32 одиниць) і великих – на 6 % (на 2 одиниці) [31]. Зменшення кількості середніх підприємств частково зумовлено їх переходом до групи малих підприємств у зв'язку зі зменшенням обсягів річного валового доходу та кількості робітників.

У структурі підприємств Київської області станом на 01.01.2018 року частка малих підприємств від загальної кількості становила 95,1% (по Україні – 95,5 %, середніх – 4,7 % (по Україні – 4,4%), великих – 0,2 % (по Україні – 0,1 відсотка) [55]. В результаті проведеного аналізу. Нами встановлено, що головними сферами та напрямками діяльності таких суб'єктів є оптова і роздрібна торгівля; промисловість, сільське господарство, мисливство та лісове господарство, будівництво, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, транспорт та складське господарство тощо. Найбільш привабливою для малого та середнього сектора підприємництва, як і в минулі роки, залишається сфера торгівлі та послуг, де зосереджено 5362 всіх підприємств області [30], адже у виробничій сфері потрібен значний фінансовий ресурс та кваліфіковані трудові ресурси з відповідним високим рівнем заробітної плати.

За видами економічної діяльності найбільший внесок у загальний обсяг реалізації забезпечили підприємства оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 50,7%; промисловості – 15,6%; сільського, лісового та рибного господарства - 11,1%. Значно менші частки припали на підприємства з будівництва – 8,7%; складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, підприємства, які займаються операціями з нерухомим майном по 4,2 відсотка [48].

Узагальнимо стан справ 2018 року та зазначимо, що малі та середні суб'єкти підприємництва у попередньому році створювали переважну більшість робочих місць у бізнес-секторі економіки Київської області та реалізували більшу частину продукції. Тобто, подальше формування розгалуженої інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва є принципово важливим фактором для розвитку підприємницької діяльності, ефективність якої сприяє підвищенню інвестиційної привабливості Київського регіону, залученню вітчизняних та закордонних інвестицій, застосуванню передових технологій тощо.

Як нами встановлено у результаті аналізу статистичної звітності, станом на 01.01.2019 року кількість об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва становила 427 одиниць, у тому числі 9 бізнес-центрів, 5 бізнес-інкубаторів, 2 технопарки, 6 індустріальних парків, 12 лізингових центрів, 67 небанківських фінансово-кредитних установ, 8 фондів підтримки підприємництва, 11 інвестиційно-інноваційних фондів і компаній, 3 інноваційних кластери та 88 інформаційно-консультативних установ. Функціонує 78 громадських об'єднань підприємців, з якими налагоджена дієва співпраця органів виконавчої влади. Активно працює Київська обласна торгово-промислова палата [31].

Незважаючи на визначені досягнення, у розвитку малого та середнього підприємництва у Київській області залишається ще низка проблем, з метою виявлення яких здійснено аналіз для визначення внутрішніх (сильних і слабких сторін) та зовнішніх чинників (можливостей і загроз), що впливають на розвиток підприємницької діяльності.

Здійснивши аналіз проблемних питань розвитку малого та середнього підприємництва на території окремих громад Київської області за матеріалами Київської обласної ради нами встановлено існуючу проблематику наступного змісту: 1) суперечливість і неповнота чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів господарської діяльності; неврегульованість питань фінансування і

кредитування, зокрема мікrokредитування малого підприємництва; 2) нерозвиненість інфраструктури; 3) незначні обсяги державної фінансової підтримки на регіональному рівні; 4) територіальна нерівномірність розвитку малого підприємництва, особливо у віддалених населених пунктах громади; 5) недостатній рівень професійних знань і досвіду починаючих підприємців щодо ведення підприємницької діяльності в сучасних умовах; 6) необхідність удосконалення механізмів регуляторної політики; 7) низька активність громадськості щодо участі в регуляторній діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; 8) недостатньою є робота у напрямку підтримки пріоритетних, або проблемних для області галузей економіки (сфера побутового обслуговування, житлово-комунальне господарство, перевезення пасажирів).

У результаті аналізу стану справ пропонується внесення наступних змін до Програми розвитку малого та середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки [66] з метою сприяння розвитку малого та середнього підприємництва, а також створення належних умов для реалізації права громадян на підприємницьку діяльність, підвищення стандарту життя населення та добробуту громадян Київської області, збільшення приватних власників, зменшення чисельності безробітних, забезпечення зайнятості населення, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва.

Викладені у Програмі розвитку малого та середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки 8 (напрямів) реалізації (1. Полегшення доступу до ресурсів. 2. Підвищення конкурентоспроможності МСП. 3. Фінансово-кредитна підтримка МСП. 4. Сприяння виходу МСП на нові ринки. 5. Покращення регуляторного середовища. 6. Розбудова ефективної інфраструктури підтримки МСП. 7. Збільшення соціальної ролі підприємництва. 8. Організаційно-промоційна діяльність) доповнити наступними напрямками такого змісту.

I. Доповнити Програму розділом 3-1 «Основні принципи побудови Програми: 1) прозорість діяльності місцевих органів влади при прийнятті регуляторних актів; 2) об'єктивність, яка забезпечується розробленням основних показників Програми на основі даних органів статистики, фіскальних органів та місцевих органів виконавчої влади; 3) гласність, що передбачає інформування громадськості про цілі, пріоритети та показники Програми та забезпечує суб'єктів підприємницької діяльності необхідними орієнтирами для планування власної виробничої діяльності; 4) ефективність досягнення внаслідок реалізації Програми максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян, держави; 5) паритет інтересів суб'єктів підприємницької діяльності і органів влади; 6) невтручання у господарську діяльність підприємців, крім випадків передбачених чинним законодавством.

II. Доповнити Розділ 5 (Перелік завдань (напрямів) і заходів Програми та результативні показники), основними завданнями такого змісту: 1) забезпечення продуктивної зайнятості населення, в тому числі його соціально-вразливих верств, за рахунок створення нових робочих місць на діючих і новостворених малих та середніх підприємствах; 2) удосконалення правових, економічних і організаційних умов для стійкого розвитку підприємництва з додержанням принципів державної регуляторної політики; 3) створення сприятливого середовища для розвитку молодіжного підприємництва; 4) підготовка кадрів для сфери підприємництва, підвищення рівня правових та економічних знань підприємців; 5) адресна методична, інформаційна, консультаційна, освітня та юридична допомоги; 6) формування активного бізнесового середовища та громадської самосвідомості підприємців; 7) зміцнення соціального статусу, підвищення престижу підприємництва.

Доповнити Напрямок 5 («Покращення регуляторного середовища») у частині «Впорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності». Цей піднапрямок передбачає оптимальне нормативне регулювання

підприємницької діяльності шляхом усунення правових, економічних та адміністративних перешкод в реалізації права на підприємницьку діяльність. Основною метою реалізації заходів цього напрямку є подальше формування регуляторної політики, спрямованої на створення сприятливого підприємницького середовища, забезпечення прозорого і чіткого механізму взаємодії органів влади та суб'єктів підприємницької діяльності, зменшення втручання місцевих органів влади у діяльність суб'єктів господарювання.

Реалізація цього напрямку передбачає: 1) підвищення організуючої ролі органів місцевої влади; 2) удосконалення нормативної бази розвитку малого та середнього підприємництва шляхом забезпечення соціально-орієнтованої ринкової економіки із створенням системи зворотного зв'язку, що дасть змогу оперативно виявляти недоліки, розробляти і подавати пропозиції про вдосконалення чинного законодавства; 3) проведення ревізії нормативно-правових актів з питань підприємництва, які прийняті відповідними районними радами Київської області; 4) систематичне проведення консультацій з суб'єктами підприємницької.

Доповнити Програму новим Напрямом 9. «Інформаційне забезпечення». Даний напрям Програми передбачатиме подальший розвиток конкурентного середовища, підвищення його ефективності, забезпечення прозорості та відкритого доступу підприємців до участі в конкурсах на виконання пасажирських перевезень, а також максимальне залучення до закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, а саме, виконання робіт з благоустрою територій, житлово-комунальне обслуговування населення, утилізація сміття, ремонт об'єктів соціальної інфраструктури.

З метою формування позитивного відношення до підприємницької діяльності, зміцнення його соціального статусу, сприяння створенню нових і ефективного розвитку діючих суб'єктів малого та середнього підприємництва пропонується проведення різних заходів для забезпечення оперативної взаємодії підприємницьких структур з органами влади: 1) залучення суб'єктів підприємництва до участі у бізнес форумах, круглих

столах тощо; 2) системна участь суб'єктів підприємництва до участі в ярмаркових та виставкових заходах; 3) оперативна інформація в засобах масової інформації про діяльність органів з підтримки підприємництва, про досвід розвитку малих та середніх підприємств, про благодійні акції підприємців, проведення різних конкурсів серед підприємців тощо.

Все це, на нашу думку, забезпечить формування сприятливих соціальних умов і громадської думки, сприятиме активному залученню населення в підприємницьку діяльність та формуванню сприятливого суспільного клімату.

На нашу думку, завершальним напрямом Програми розвитку малого та середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки повинен стати напрям 10. «Очікувані показники ефективності реалізації заходів Програми». Даний напрям повинен визначати орієнтири для реальних досягнень, які повинні бути забезпечені на кінець 2020 року: 1) підвищення податкової культури, розширення бази оподаткування по області та підвищення суми надходжень у обласний, районний та місцеві бюджети громад; 2) попередження порушень підприємцями громади законодавства; 3) зміцнення довіри до органів місцевої влади; 4) стабільний розвиток підприємницької діяльності, заснований на оперативному забезпеченні суб'єктів підприємництва інформацією з глобальної мережі Інтернет; 5) створення нових робочих місць за рахунок малого та середнього підприємництва у 2020-2021 роках.

Як висновок до даного підрозділу випускної кваліфікаційної роботи, слід зазначити, що Реалізація заходів Програми розвитку малого і середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки з внесеними змінами та доповненнями дасть змогу створити сприятливі умови для розвитку малого і середнього підприємництва, підвищити економічні показники розвитку регіону, розвитку пріоритетних галузей економіки, забезпечити зайнятість населення шляхом заохочення суб'єктів малого та середнього підприємництва до розвитку їх діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті проведеного дослідження у межах випускної кваліфікаційної роботи на основі аналізу чинного законодавства України та практики його застосування, теоретичного осмислення ряду наукових праць, автором наведено теоретичне узагальнення та власне розв'язання наукового завдання щодо вдосконалення правового забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва органами місцевого самоврядування, здійснено наступні висновки та сформульовані пропозиції.

1. Надано визначення дефініції «нормативно-правовий акт місцевого самоврядування у сфері регулювання підприємницької діяльності малих та середніх суб'єктів» як офіційний письмовий документ, що є зовнішньою юридичною формою закріплення норм права, прийнятий безпосередньо територіальною громадою або органами та (або) посадовими особами місцевого самоврядування з питань місцевого значення, переданих органам місцевого самоврядування законами держави у сфері правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, обов'язковий для виконання на території муніципального утворення й забезпечений заходами державного примусу. Визначено критерії та сформовано класифікацію нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування у сфері правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва: 1) за суб'єктами нормотворчості; 2) за формою; 3) за часом дії; 4) за сферою дії; 5) за колом осіб. Надано коротку характеристику кожному критерію розподілу та визначено його особливості.

2. На підставі аналізу становлення вітчизняної системи місцевого правового регулювання діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва встановлено відсутність чітко сформульованої регіональної (місцевої) політики у даній сфері, що призвело до наступних негативних наслідків: 1) збільшення адміністративних бар'єрів; 2) відсутності реальних та дієвих механізмів підтримки; 3) наявності надмірного податкового тиску; 4)

невпевненості підприємців щодо стабільності умов ведення їх діяльності; 5) надмірним втручанням влади тощо. Запропоновано механізми створення належних умов для реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність шляхом: 1) створення державної системи підтримки малого підприємництва у регіонах; 2) формування регіональної системи розвитку та підтримки підприємництва та сприяння створенню нових робочих місць; 3) підтримка інвестиційної активності, розвиток конкуренції на ринку; 4) активізація фінансових механізмів, підтримки малого підприємництва тощо.

3. У межах дослідження сучасного стану правового забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва встановлено необхідність удосконалення механізму їх нормативно-правового регулювання визначеного у Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва», Національній програмі сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року та інших загальнонаціональних та регіональних актах шляхом реалізації наступних заходів державного регулювання: оптимізовані дозвільних процедур; норм та приписів місцевих регуляторних актів; паритетних взаємовідносин великих та малих суб'єктів підприємництва та усунення проявів монополізму, визначення належних джерел місцевого фінансового забезпечення суб'єктів малого та середнього підприємництва тощо.

4. У контексті удосконалення теоретико-правових засад забезпечення регіонального сприяння діяльності малих та середніх суб'єктів підприємництва визначено функції сприяння: 1) організація системи моніторингу за ринковим середовищем; 2) виділення пріоритетних галузей економіки; 3) формування в регіоні привабливого середовища для інвестицій; 4) створення системи підготовки кадрів; 5) залучення суб'єктів малого підприємництва до розв'язання регіональних проблем; 6) створення недержавних структур підтримки; 7) залучення різнопланової міжнародної допомоги тощо. Запропоновано законодавчому рівні закріпити необхідність

створення регіональних об'єднань суб'єктів малого та середнього підприємництва, а також визначено мету та способи їх діяльності. Надано інші пропозиції щодо удосконалення механізму теоретико-правового забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності.

5. Запропоновано вдосконалення механізму функціонування суб'єктів малого та середнього підприємництва та визначено внутрішні та зовнішні чинники формуватися оновленої бази їх організаційно-правового регулювання діяльності та розвитку. Визначено авторський план заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року у частині законодавчого закріплення організаційно-правових та фінансово-економічних заходів (страхування кредитів, фінансової підтримки, посилення співпраці з міжнародними організаціями, посилення фінансової та інших видів безпеки тощо).

6. Здійснено аналіз статистичних показників стану діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва в Київській області, встановлено перешкоди щодо забезпечення ефективного розвитку зазначеного виду суспільно корисної діяльності. Запропоновано внесення змін до Програми розвитку малого та середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки (дані зміни пропонується в нести і до ряду законодавчих актів держави) у частині доповнення: основних принципів та завдань побудови цієї Програми; інформаційного забезпечення; впорядкування нормативного регулювання певних складових частин процесу підприємницької діяльності; очікуваних показників ефективності реалізації заходів Програми. Запропоновані зміни сприятимуть малого та середнього підприємництва, а також створення належних умов для реалізації права громадян на підприємницьку діяльність, підвищення стандарту життя та добробуту громадян, зменшення чисельності безробітних, забезпечення зайнятості населення, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баб'як М. М. Розвиток малого і середнього підприємництва у регіоні / М. М. Баб'як // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 12. – С. 77–83.
2. Бевзенко В. М. Поняття та ознаки державного регулювання / В.М. Бевзенко // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 11. – С. 106–110.
3. Бородін І. Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина : монографія / І. Л. Бородін. – Херсон: Вид. Олді – плюс, 2013. – 218 с.
4. Бусек Ю. Малі та середні підприємства: політика управління / Ю.Бусек // Проблеми теорії та практики управління. – 2012. – № 2. – С. 64–70.
5. Вабищевич С.С. Підприємницьке право: стан та перспективи розвитку підприємницької діяльності: монографія. У 2 т. / С.С. Вабищевич. – Мінськ: Молодіжне, 2018. – Т.1 – 498с.
6. Вабищевич С.С. Господарське право / С.С. Вабищевич, – 5-е вид., зм. і доп. – Мінськ: Молодіжне, 2017. – 304 с.
7. Варналій З. Мале підприємництво : Основи теорії і практики: Монографія / Захарій Варналій. –3-тє вид., стереотипне. – К.: Знання, 2005. –302 с.
8. Вітлінський В.В. Підприємницьке право. Практикум. / В.В. Вітлінський, М. В. Постальнича . Харків. – 2015. 239 с.
9. Волик В. Становлення малого та середнього бізнесу в Україні і його наслідки // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8. – С. 22–25.
10. Гальченко В. В. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні / В. В. Гальченко // Вісник Державної фіскальної служби України. – 2017. – № 1. – С. 23–28.
11. Гордієнко Є. С. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні / Є. С. Гордієнко; ДонНУЕТ, 2012. – Режим доступу : www.pdaa.com.ua/np/pdf3/13.pdf .

12. Господарське право України: навч. посіб.; за заг. ред. проф. Н.О.Саніахметової. – Х.: «Одіссей», 2005. – 608 с.
13. Голосніченко І.А. Адміністративне право України: основні поняття: навч. посіб. [Електронний ресурс] / За заг. ред. І.П. Голосніченка. – К.: ГАН, 2005. – 232 с.
14. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18; № 19–20; № 21–22.– Ст.144.
15. Дерезь В.А. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері господарювання / В. А. Дерезь // Часопис Київськ. ун-ту права. – 2008. – № 4. – С. 89–95.
16. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014. №385. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.
17. Єрмакович С. Державна підтримка малого бізнесу в Україні / С. Єрмакович // Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в Україні. – 2011. – № 4. – С. 25–37.
18. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>
19. Засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджена Законом України від 21.12.2010 р. № 2818. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>
20. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747 – IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36; №37. – Ст.446.
21. Коломєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: Монографія./ Т.О. Коломєць. За заг. ред. В.К.Шкарупи. – Запоріжжя: «Поліграф». 2004. – 404 с.
22. Коломєць Т.О. Адміністративна юрисдикція в Україні: питання теорії та практики / Т.О. Коломєць. Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, – 2010. – 338 с.

23. Колпаков В.К. Адміністративне право України: навч. посіб./ В.К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 544 с.
24. Коростей В.І. Трансформація правового регулювання господарської діяльності суб'єктів економіки: Короткий курс лекцій / В.І. Коростей. – К.: КНЕУ, 2014. – 255 с.
25. Кравцова Т.М. Правова характеристика відносин, що виникають у сфері державного регулювання господарської діяльності / Т.М. Кравцова // Право України. – 2014. – № 6. – С.31–35.
26. Кравцова Т.М. Адміністративно-правові аспекти підприємницької діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид.наук: 12.00.07 / Т.М. Кравцова. – Харків, 2004. – 43 с.
27. Конституція України від 26 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
28. Короткевич О.В. Потенційні ризики зниження податкового навантаження в умовах запровадження Податкового кодексу України / О. В. Короткевич // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 6. – С. 25–29.
29. Крисоватий А. Правовий захист підприємництва в Україні: Навчальний посібник/ Андрій Крисоватий, – Тернопіль: Карт-бланш, 2014. – 331 с.
30. Київська обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://koda.gov.ua/>
31. Київська обласна рада. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kor.gov.ua/>
32. Коротенко Н. П. Проблеми розвитку підприємництва в Україні / Коротенко Н. П. // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 96–103.
33. Лавриненко Р. Фінансування малого та середнього бізнесу в Україні / Р. Лавриненко // Фінанси України. – 2014. – № 2. – С. 76– 81.
34. Ляпіна К. Національна програма розвитку малого підприємництва : Очікування. Проблеми. Перспективи. – К.: Ін-т конкурентного суспільства, 2016. – 159 с.

35. Мамутов В.К. Посилення публічних засад у правовому регулюванні господарської діяльності / В.К. Мамутов // Право України. – 2009. – № 9. – С. 83 – 94.
36. Мамутов В.К. Загальні проблеми науки господарського права на стику ХХ і ХХІ ст. / В.К. Мамутов // Право України. – 2010. – № 8. – С. 4–12.
37. Мельник О. М. Сфера правового регулювання: поняття, ознаки, види / О.М. Мельник // Право України. – 2010. – № 9. – С. 132–138.
38. Мельник Р. С. Адміністративно-господарське право як структурний елемент системи адміністративного права: зарубіжний досвід та національні особливості / Р. С. Мельник // Право і Безпека. – 2010. – № 2. – С. 55–59.
39. Менюк О. Формування правової культури підприємців як практична потреба / О. Менюк, В. Головченко // Право України. – 2011. – № 1 – С. 21–25.
40. Моніторинг та спрощення регуляторного середовища для малого і середнього бізнесу: аналіт. звіт / О. В. Літвінов, О. М. Андреев, Н. М. Літвінова та ін.; за заг. ред. О.В. Літвінова – К.: Мапа, 2018. – 252 с.
41. Наумова Л. Розвиток малого і середнього підприємництва як фактор фінансової стабілізації в державі/ Л. Наумова // Фінанси України. – 2017. – № 11. – С. 24-29.
42. Нідзельська О. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства / О. Нідзельська, Н. Кириєнко // Вісник податкової служби України. – 2016. – № 3. – С.21–49.
43. Ославський О. До питання необхідності здійснення адміністративної реформи в Україні / О. Ославський // Право України. – 2014. – № 9. – С. 40 – 48.
44. Ольвінська Ю.О. Особливості державного регулювання малого підприємництва у країнах світу / Ю.О. Ольвінська // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua>

45. План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 615. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>
46. Порядок розроблення, прийняття Київських обласних комплексних та цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання, затверджений рішенням Київської обласної ради від 14 грудня 2017 року № 365-19-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ligazakon.ua/l_doc2
47. План заходів щодо дерегуляції господарської, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615, // Відомості Верховної Ради України 2016. – № 13–14. – Ст.112.
48. План заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: Розпорядженням КМ України від 10.05.2018 р. № 292. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>
49. Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 26.11.2015, № 835-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 34 – 32. – Ст. 263.
50. Про національну програму сприяння малого підприємництва в Україні: Закон України від 21 грудня 2000 р. № 2157- III (в редакції від 24.06.2012 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 7 . – Ст.35.
51. Про схвалення стратегії розвитку малого та середнього підприємництва на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 р. № 504. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KMD92024.html
52. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України зі змінами від 02.08.2018 р. №2481-III // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 10. – Ст.30.

53. Про затвердження Європейської хартії малих підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2005 р. № 2806-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 48. – Ст. 483.
54. Про Концепцію вдосконалення державного регулювання господарської діяльності [Електронний ресурс]: Указ Президента від 13.09.2017 р. № 816. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>
55. Про ініціювання розробки проекту Програми розвитку малого і середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки: Розпорядження голови Київської облдержадміністрації від 27 червня 2018 року № 375. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>
56. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV // (в редакції від 01.08.2018 р.) Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 31. – Ст.268.
57. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва: Закон України від 22 березня 2012 року № 4618-VI // (в редакції від 01.08.2018 р.) Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 31. – Ст.269.
58. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1998 р. № 208-XII. [Електронний ресурс]:– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
59. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 22.12.2018. №1801- VII.URL :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>.
60. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс]: Закон України від 15.11.2011 р. № 4025-VI. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4025-17>
61. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV // (поточна

- редакція 26.11.2016) // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 39. – Ст.79.
62. Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб: Закон України (в редакції закону України від 15 грудня 2015 № 3205-IV) // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 14. – Ст.118.
63. Про державну підтримку малого підприємництва в Україні [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету міністрів України від 14 квітня 2012 р. № 618. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.
64. Про Державну регуляторну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 371. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gov.ua/documents/14644.html>
65. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України в редакції 08.08.2018 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>
66. Програма розвитку малого та середнього підприємництва у Київській області на 2019-2020 роки: Розпорядження Київської обласної державної адміністрації від 25.03.2019. №172 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2
67. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23 вересня 1997. №539/97 (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 32–33. – Ст.413.
68. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. №222 // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №23. – Ст.158.
69. Положення про державну регуляторну службу України: Постанова Кабінету міністрів України від 20.08.2014. № 371. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=887-12>. – втратив чинність.
70. Про фермерське господарство: Закон України від 9 червня 2003 р. № 973-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст.363.

71. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток підприємництва в Україні та підтримка малого і середнього бізнесу», затверджені постановою Верховної Ради України від 13 квітня 2016 р. № 1090-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>
72. Рейтинг «Ведення бізнесу»: схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1406. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/KR170142.html
73. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/KR170142.html
74. Статистичні дані щодо стану справ у сфері підтримки підприємництва у Київській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.derzhreestr.gov.ua/show/102>
75. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 504-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Указом Президента України від 12 січня 2015 р. N 5](#)
76. Стратегія сталого розвитку «Україна 2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015р. №5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Указом Президента України від 12 січня 2015 р. N 5](#)
77. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>
78. Сторожук О. Вплив тільової економіки на оподаткування / О. Сторожук // Вісник податкової служби України: України – 2017. – №10. – С.57–62.
79. Шемшученко Ю. Конституційні основи господарювання в Україні./ Ю. Шемшученко // Юридична Україна. 2011. №11(21). С .9–17.

80. Юлдашев О. Х. Проблеми вдосконалення державної регуляторної політики в Україні : монографія / О. Х. Юлдашев. – К. : МАУП, 2015. – 336 с.
81. Ямкова І.М. Правовий статус інституту приватного підприємництва: становлення та тенденції розвитку / І.М. Ямкова // Право України. – 2017. – № 8. – С. 180-187.
82. Ямкова І.М. До питання щодо правового регулювання та правового забезпечення підприємницької діяльності громадян / І М. Ямкова // Вісник Донецького національного університету. Серія В.Економіка і право. – 2011. – № 1, т.2. – С.522-526.